

Projektets huvudinnehåll

Byggnadstradition i gränstrakter

Sammanställning och presentation av delprojekt

Innehållsförteckning

1. Etablering kunskapssammanställning och information	3
1:1 Informationsspridning om byggnadstradition och byggnadsvård	3
1:2 Studier av likheter och olikheter i byggnadstraditionen i gränstrakter ..	4
2. Aktiviteter på friluftsmuseerna	5
2:1 Seminarium om förmedling för museipersonal	5
2:2 Öppna upprustningar på friluftsmuseerna	6
2:3 Kompetensutveckling för hantverkare verksamma på friluftsmuseer ...	7
2:4 Visning/seminarium för studenter inom byggutbildningar	8
2:5 Kurs för hembygdsföreningar och mindre friluftsmuseer	9
3. Aktiviteter i landskapet	10
3:1 Öppna upprustning för allmänheten	10
3:2 Seminarium/fortbildning för bygghantverkare	12
3:3 Erfarenhetsutbyte för restaureringshantverkare, arkitekter och antikvarier	13
3:4 Visning av pågående upprustningar för kommunala tjänstemän och politiker	14
3:5 Kurs i byggnadsvård i samiska kulturmiljöer	15
3:6 Erfarenhetsutbyte mellan samiska traditionsbärare, hantverkare och antikvarier	16
4. Utvärdering och resultatspridning	17

1. Etablering, kunskapssammanställning och information

Projektets inledande fas innebär framtagande av informationsmaterial, kunskapssammanställning om likheter och skillnader i bebyggelsen i gränstrakterna samt planering och förberedelser för de delprojekt som ska genomföras under 2005 och 2006.

1:1 Informationsspridning om byggnadstradition och byggnadsvård

Projektbeskrivning

Delprojektet syftar till att sammanställa kunskap och ta fram informationsmaterial om projektet, i form av broschyrer, skyltar och genom en hemsida.

Informationsbroschyrer ska ge en allmän presentation av projektet och distribueras i samband med aktiviteter. **Hemsidan** ska vara en sammanhållande länk för information om projektet. På hemsidan presenteras aktuella delprojekt, rapporter och utvärderingar.

Informationsskyltar till de upprustningsplatser där aktiviteter inom projektet genomförs, tas fram. Skyltarna ska ge information om projektet och kortfattat om byggnaden och bakgrund till hur och varför upprustningsinsatser görs.

Arbetet med informationsspridning startar under hösten 2004 och pågår sedan under hela projektiden.

Målgrupp

Allmänheten och fastighetsägare.

Genomförande

- 2004:** Bearbetning av fakta och produktion av informationsmaterial, etablera hemsida.
- 2005:** Information och delrapporter läggs kontinuerligt ut på hemsidan. Informationsmaterial till upprustningsplatserna tas fram.
- 2006:** Information och delrapporter läggs kontinuerligt ut på hemsidan. Informationsmaterial till upprustningsplatserna tas fram.
- 2007:** Utvärderingar och slutrapport läggs ut på hemsidan.

1:2 Studier av likheter och olikheter i byggnadstraditionen i gränstrakter

Projektbeskrivning

Delprojektets syfte är att fördjupa kunskapen om likheter och olikheter i byggnadstraditionen i länen och fylkena längs gränsen. Detta görs genom att samla en grupp bebyggelsehistoriker, antikvarier, arkitekter och hantverkare från både Sverige och Norge till seminarier och studieresor för att studera ett urval byggnader i gränstrakterna. Seminarierna och exkursionerna utgår från givna teman ex. gårdsformer, byggnadstyper eller enstaka byggnadsdelar med syfte att studera det som förenar och/eller särskiljer bebyggelsen i gränstrakterna. Ett inledande seminarium utgår från den kunskap vi idag har om det gemensamma dragen i bebyggelsen som ett avstamp för fortsatta studier. I förberedelsearbetet ingår att hitta teman och bebyggelsemiljöer som är intressanta ur ett jämförande perspektiv och som möjliggör studier av likheter och skillnader i bebyggelsen i gränstrakterna.

Den nya kunskapen sammanställs vid projektets slut i en skrift där aspekter på vår gemensamma byggnadstradition beskrivs.

Genomförande

- 2004:** Samla en arbetsgrupp med deltagare från Sverige och Norge samt välja ut teman och objekt för studier objekt.
- 2005:** Genomföra exkursion och seminarium.
- 2006:**
- 2007:** Sammanställning och spridning av undersökningarnas resultat. Slutrapport och utvärdering.

Uppskattat antal deltagare

Undersökning 6 pers.
Seminarium 20 personer.

2. Aktiviteter på friluftsmuseerna

De följande delprojekten utgår från de byggnader som finns på friluftsmuseerna och syftar till att pröva och utveckla metoder för förmedling och kunskapsspridning i samband med praktiska byggnadsvårdsarbeten. Aktiviteterna på friluftsmuseerna kommer uppskattningsvis nå 300 personer som deltagare och ytterligare 800 personer som besökare vid aktiviteter.

2:1 Seminarium om förmedling för museipersonal

Projektbeskrivning

Ett syfte med projektet är att utveckla arbetet med förmedling om byggnadshistoria och byggnadsvård i förbindelse till de byggnader som finns på friluftsmuseerna. Ett inledande seminarium samlar hantverkare, antikvarier, konservatorer och museipedagoger verksamma på museer inom programområdet, för att utbyta erfarenheter av förmedling inriktat på bebyggelse, samt diskutera och utveckla nya former för förmedling och publikt arbete. Särskild vikt läggs vid byggnadsantikvariens och hantverkarens roll i förmedling. Under 2004 kommer försök med aktiviteter i samband med byggnadsvårdsarbeten genomföras på Hedmarksmuseet. Erfarenheterna och resultaten presenteras på seminariet. Målet med seminariet är att utveckla metoder för förmedling i samband med upprustningar och etablera ett forum för samarbete och erfarenhetsutbyte mellan museerna i området. Under projektets avslutande år anordnas ett seminarium där aktiviteter, metoder och resultat av de delprojekt som genomförs presenteras.

Målgrupp

Hantverkare, antikvarier, konservatorer och museipedagoger vid museer inom och utanför programområdet.

Genomförande

- 2004:** Förberedelser för seminarium
- 2005:** Ett seminarium på Hedmarksmuseet.
- 2006:**
- 2007:** Ett avslutande seminarium där arbetet inom projektet presenteras och olika förmedlingsmetoder utvärderas.

Uppskattat antal deltagare

2005: 20 personer

2007: 20 personer

2:2 Öppna upprustningar på friluftsmuseerna

Projektbeskrivning

Restaureringar av kulturhistoriskt värdefulla byggnader lockar många intresserade, men det är svårt att i det vanliga arbetet hinna ta emot besökare och besvara deras frågor. Detta delprojekt ska pröva metoden att använda pågående upprustningsarbeten på byggnader inom friluftsmuseet som en utgångspunkt för ett publikt pedagogiskt arbete riktat till en bred allmänhet.

I samband med praktiska byggnadsvårdsarbeten på friluftsmuseerna anordnas ”öppna upprustningar” där allmänheten under hela upprustningstiden har möjlighet att ställa frågor till hantverkaren. Vid byggnaden finns en skylt med information om byggnadens historia, en förklaring till varför och hur upprustningsarbeten görs. Under den tid som upprustningen pågår hålls visningar, föredrag och praktiska hantverksdemonstrationer på fasta tider. Aktiviteterna genomförs av hantverkare och antikvarier och utgår både från de praktiska byggnadsvårdsarbetena och från byggnaden och kunskap om dess historia och dess sammanhang i en kulturhistorisk miljö.

Målet med de öppna upprustningarna är att medverka till att allt fler får kunskap om den äldre bebyggelsen och hur den på ett lämpligt sätt tas omhand. En förhoppning är att byggnadsvårdsarbetena på friluftsmuseerna ska kunna tjäna som goda exempel på byggnadsvård.

Målgrupp

Allmänheten, fastighetsägare, besökare på friluftsmuseet och lokala hantverkare.

Genomförande

- 2005:** Välja ut lämpliga upprustningsobjekt. Förberedelser för visningar och demonstrationer. Öppna upprustningar på friluftsmuseerna på Hedmarksmuseet och Jämtlands läns museum.
- 2006:** Öppna upprustningar på friluftsmuseerna på Hedmarksmuseet och Jämtlands läns museum.
- 2007:** Utvärdering av genomförda aktiviteter.

Uppskattat antal besökare

- 2005: Ca 200 besökare/museum totalt ca 400 personer/år.
2006: Ca 200 besökare/museum totalt ca 400 personer/år.

2:3 Kompetensutveckling/fortbildning för hantverkare verksamma på friluftsmuseer

Projektbeskrivning

Använda praktiska byggnadsvårdsarbeten på friluftsmuseet som utgångspunkt för workshops/seminarier för hantverkare verksamma vid friluftsmuseer inom projektområdet. Delprojektet ger möjlighet för hantverkare att utbyta erfarenheter och kunskaper om praktisk byggnadsvård. Målet är också att ge hantverkare ökade kunskaper om bebyggelsehistoria, byggnadsvårdens teori samt förmågan att läsa och tolka spår i äldre byggnader. Hantverkarnas ökade kunskaper kan leda till att den byggnadsvård som bedrivs på museerna blir av högre kvalitet. Delprojektet genomförs dels som seminarier i kring praktiska byggnadsvårdsåtgärder som riktar sig till hantverkare verksamma på friluftsmuseer och bygghantverkare inom hela programområdet, dels i form av ett arbetsutbyte för hantverkare verksamma på Hedmarksmuseet och Jämtlands läns museum. Arbetsutbytet innebär att en hantverkare under en vecka deltar i en upprustning på ett annat friluftsmuseum.

I förberedelse arbetet ingår att utse tema för seminarier och lämpliga upprustningsobjekt och ta fram upplägg för seminarier.

Målgrupp

Hantverkare verksamma vid friluftsmuseer inom projektområdet och bygghantverkare.

Genomförande

- 2005:** Förberedelser. Seminarier kring byggnadsvårdens teori och praktik.
Arbetsutbyte mellan Hedmarksmuseet och Jämtlands läns museum.
- 2006:** Seminarier kring byggnadsvårdens teori och praktik.
Arbetsutbyte mellan Hedmarksmuseet och Jämtlands läns museum.
- 2007:** Utvärdering av genomförda aktiviteter.

Uppskattat antal deltagare

- 2005: 15 personer/seminarium, arbetsutbyte 2 personer.
2006: 15 personer/seminarium, arbetsutbyte 2 personer.

2:4 Visning/seminarium för studenter inom byggutbildningar

Projektbeskrivning

Byggingenjörsutbildningar och gymnasieskolornas byggprogram är i första hand inriktade på modernt byggande. De kunskaper studenterna får om traditionella material och metoder är begränsade, samtidigt som de flesta i sin yrkesutövning kommer att arbeta med ombyggnader och underhåll av äldre byggnader. Delprojekt riktar sig till studenter inom utbildningar med inriktning mot byggande och målet är att öka deras kunskaper om bebyggelsehistoria, traditionella material och metoder samt om byggnadsvårdens teori och praktik.

Utgångspunkt för delprojektet är de byggnader som finns på friluftsmuseerna och syftet är att utveckla friluftsmuseet som arena för utbildning. I samband med praktiska byggnadsvårdarbeten på friluftsmuseet anordnas visningar/seminarier med syfte att uppmärksamma studenterna på vad en byggnad kan berätta utifrån materialval, konstruktion etc. samt ge översiktlig kunskap om traditionell bebyggelse. Genom praktiska demonstrationer får studenterna kunskap om traditionella hantverk samt insikt i byggnadsvårdens teori och praktik. Varsamhet, konsekvenser av olika åtgärder, materialval och arbetssätt diskuteras. Ett syfte med seminarierna är också att ge inblick i byggnadsantikvariens arbete.

Målgrupp

Studenter inom byggingenjörsprogram, gymnasieskolans byggprogram och andra utbildningar med inriktning mot byggande och byggnadsvård i Sverige och Norge.

Genomförande

- 2005:** Förberedelser och framtagande av upplägg för visning/demonstration. Genomförande av en visning/seminarium i Sverige och en i Norge.
- 2006:** Genomförande av en visning/seminarium i Sverige och en i Norge.
- 2007:** Utvärdering av genomförda aktiviteter.

Uppskattat antal deltagare

2005: 25 personer/aktivitet
2006: 25 personer/aktivitet

2:5 Kurs för hembygdsföreningar och mindre friluftsmuseer

Projektbeskrivning

En kurs i byggnadsvårdens teori och praktik, riktad till hembygdsföreningar och mindre friluftsmuseer i både Norge och Sverige, anordnas på friluftsmuseerna på Jämtlands läns museum och Hedmarksmuseet. Syftet med utbildningen är att ge kunskap om bebyggelsehistoria och praktisk byggnadsvård kopplad till vårdproblematiken på hembygdsgårdarna och de mindre friluftsmuseerna. Kursen ger en bakgrund till byggnadsvårdens teori och praktik och med utgångspunkt i praktiska byggnadsvårdsarbeten på friluftsmuseerna diskuteras lämpliga metoder för underhåll. Målet är att öka kunskapen om bebyggelsehistoria, de kulturhistoriska miljöer i vilka byggnaderna ingår, hembygdsgårdarna och friluftsmuseerna som företeelse samt byggnadsvård. Aktiviteterna på friluftsmuseet följs av en exkursion till en hembygdsgård där hembygdsgårdarnas och de mindre friluftsmuseernas problematik behandlas. Kursen genomförs av en antikvarie tillsammans med en hantverkare och innehåller både praktiska och teoretiska moment.

Målgrupp

Kurserna riktad sig till ideellt engagerade män och kvinnor inom hembygdsvården och mindre friluftsmuseer i Sverige och Norge. En grupp som kursen särskilt vänder sig till är personer med ansvar för förvaltning av hembygdsgårdarnas byggnader, som vill öka kunskapen om vård och underhåll av kulturhistoriska byggnader.

Genomförande

- 2005:** Förbereda kontakter med hembygdsföreningar och mindre friluftsmuseer. Ta fram upplägg för kursverksamhet.
En kurs genomförs på Hedmarksmuseet.
- 2006:** En kurs genomförs på Jämtlands läns museum.
- 2007:** Rapportering och utvärdering.

Uppskattat antal deltagare

2005: 30 personer/kurs

2006: 30 personer/kurs

3. Aktiviteter i landskapet

De följande delprojekten utgår från byggnader i landskapet och syftar till att pröva och utveckla metoder för förmedling, kunskapsspridning och kompetensutveckling för olika målgrupper, i samband med praktiska byggnadsvårdsarbeten. Efter samråd med aktörer både i Sverige och Norge har det framkommit behov av ökade kunskaper inom följande områden; kallmurning, mur- och putsarbeten, kakelugnar, eldstäder och spisar, taktäckning av trä, timmerkonstruktioner, måleri och pappspänning och byggnadsvårdens teori.

Urvalet av byggnader och byggnadsvårdsprojekt görs utifrån att de representerar den gemensamma byggnadstraditionen i de svenska och norska gränstrakterna.

Samiska kulturmiljöer och den byggnadsvård som bedrivs ingår som en del i projektet. Ett gränsöverskridande projekt ger möjlighet att betrakta det samiska området ur ett helhetsperspektiv där riksgränsen är av underordnad betydelse och möjliggör ett utbyte mellan samebyar/renbetsdistrikt i Sverige och Norge.

3:1 Öppna upprustningar för allmänheten

Projektbeskrivning

Upprustningar av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse är sällan tillgängliga för allmänheten samtidigt som praktiska arbeten lockar många intresserade. I det vanliga arbetet är det svårt att hinna ta emot besökare och besvara deras frågor. Detta delprojekt göra det möjligt för allmänheten att besöka en byggnad där upprustningar pågår.

Vid två tillfällen under upprustningen anordnas visningar och föredrag för allmänheten. En visning görs under arbetets gång då en antikvarie och hantverkare visar det pågående arbetet och diskuterar exempelvis val av material och metoder. När upprustningen är avslutad visas det färdiga resultatet. Visningen innehåller både praktiska och teoretiska moment. Målet med visningarna är att uppmärksamma allmänheten på de värden och kvaliteter som finns i äldre byggnader och hur dessa bibehålls och underhålls på ett varsamt sätt. Ett mål är också att bidra till att intresset och kunskapen om bebyggelse och byggnadsvård växer. På upprustningsplatsen ska skyltar och informationsmaterial finnas.

Målgrupp

Allmänheten och fastighetsägare.

Genomförande

2005: Förberedande kontakter med länsstyrelser/fylkeskommuner.
Urval av upprustningsobjekt.

Förberedelser för visningar/demonstrationer. Aktiviteter genomförs vid två tillfällen/upprustningsprojekt under vår och sommar.

2006: Förberedelser för delprojektens genomförande. Aktiviteter genomförs vid två tillfällen/upprustningsprojekt under vår och sommar.

2007: Genomförda aktiviteter utvärderas.

Uppskattat antal besökare

2005: 30 personer/aktivitet sammanlagt ca 360 personer i Sverige och Norge.

2006: 30 personer/aktivitet sammanlagt ca 360 personer i Sverige och Norge.

3:2 Seminarium/fortbildning för bygghantverkare

Projektbeskrivning

I samband med pågående upprustningar anordnas seminarier/fortbildning för bygghantverkare och byggföretag. Målet med seminarierna är att öka intresset och kunskapen om äldre bebyggelse samt ge inblick i hur kulturhistoriskt värdefulla byggnader vårdas utifrån ett antikvariskt synsätt. Seminarierna leds av en byggnadsantikvarie och en restaureringserfaren hantverkare. Teman för seminarierna avgörs av den pågående upprustningen och utgår från de praktiska arbetena. Konkreta åtgärder, metoder och materialval diskuteras. Seminarierna tar också upp frågor som; Vad är en kulturhistorisk upprustning? Vilka material och metoder används? Vad kan byggnaden berätta om funktion, om platsen etc. Både praktiska och teoretiska moment ingår.

Seminariet/fortbildningen riktar sig till byggföretag som vill skaffa sig kunskap om byggnadsvård och syftet med seminarierna är att erbjuda bygghantverkare fortbildning inom en rad hantverk. Inom de olika länen/fylkena finns varierande kunskapsbrister inom traditionella hantverk. Genom att hantverkare får möjlighet att delta vid seminarier på andra platser inom området kan ett utbyte av kunskap mellan de olika delarna av området ske. Urvalet av upprustningsobjekt ska utgå från de kunskapsbehov som finns i de olika länen/fylkena. Seminarierna genomförs under en dag.

Målgrupp

Bygghantverkare i Sverige och Norge utan erfarenhet av byggnadsvård.

Genomförande

- 2005:** Förberedelser för seminarier, kontakter med länsstyrelser/fylkeskommuner och fastighetsägare.
Ett endagarseminarium genomförs i Sverige och i Norge.
- 2006:** Ett endagarseminarium genomförs i Sverige och i Norge.
- 2007:** Genomförda aktiviteter utvärderas.

Uppskattat antal deltagare

2005: 15 personer/aktivitet

2006: 15 personer/aktivitet

3:3 Erfarenhetsutbyte för restaureringshantverkare, arkitekter och antikvarier

Projektbeskrivning

I detta delprojekt genomförs seminarier med syfte att höja kompetensen hos hantverkare, arkitekter och antikvarier med erfarenhet av upprustningar av kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Seminarierna förläggs till platser där upprustningar pågår och planerade och genomförda åtgärder studeras och diskuteras. Seminarierna innehåller även diskussioner om byggnadsvårdens teori och praktik, val av metoder och material. Både praktiska och teoretiska moment ingår. Syftet med seminarierna är utveckla kunskapen inom byggnadsvård, traditionella material och hantverkstekniker, om den gemensamma byggnadstraditionen samt ge möjligheter för yrkesverksamma att utbyta erfarenheter och kunskaper. Som övningsledare anlitas antikvarier och hantverkare med erfarenhet av liknade aktiviteter. Övningarna genomförs under två dagar. Om möjligt ges seminarieserierna ett gemensamt tema.

Målgrupp

Restaureringshantverkare, arkitekter och antikvarier i Norge och Sverige.

Genomförande

- 2005:** Förberedelser. Ett tvådagarsseminarium genomförs i Sverige och två tvådagarsseminarium genomförs i Norge.
- 2006:** Ett tvådagarsseminarium genomförs i Norge och två tvådagarsseminarier genomförs i Sverige.
- 2007:** Genomförda aktiviteter utvärderas.

Uppskattat antal deltagare

2005: 15 personer/aktivitet

2006: 15 personer/aktivitet

3:4 Visning av pågående upprustningar för kommunala tjänstemän och politiker

Projektbeskrivning

Kommunens tjänstemän inom stadsbyggnadskontor och liknande, stadsarkitekt och politiker i byggnadsnämnden bjuds in till visning i samband med upprustningar. Syftet är att visa tjänstemän och politiker att museer, länsstyrelser/fylkeskommuner bedriver arbete inom länen/fylkena samt uppmärksamma dem på den kulturhistoriskt intressanta bebyggelse som finns i länen/fylkena. Vid seminarierna diskuteras även lagstiftningen och varsamhet i samband med ombyggnader.

Målgrupp

Kommunens tjänstemän och politiker.

Genomförande

- 2005:** Förberedande kontakter med länsstyrelser/fylkeskommuner
En endagsaktivitet genomförs på en plats i Sverige och på en plats i Norge.
- 2006:** En endagsaktivitet genomförs på en plats i Sverige och på en plats i Norge.
- 2007:** Genomförda aktiviteter utvärderas.

Uppskattat antal deltagare

2005: 20 personer/aktivitet

2006: 20 personer/aktivitet

3:5 Kurs i byggnadsvård i samiska kulturmiljöer

Projektbeskrivning

Kurser riktar sig till fastighetsägare som vill lära sig mer om byggnadsvård av samiska kulturmiljöer. I kursen ingår en teoretisk del då exempel ges på kulturlämningar i samiska miljöer, typiska skador, restaureringsåtgärder och förhållningssätt till upprustningar. Ett studiebesök på en plats där byggnader har restaurerats förenar teoretiska och praktiska moment. Utförda åtgärder och förhållningssätt diskuteras och praktiska övningar i exempelvis bearbetning av virke, läggning av näver och torv ingår. Kursen genomförs under två dagar. Syftet med kursen är att sprida kunskap om sydsamiskt byggnadsskick, traditionellt hantverk och lämpliga restaureringsmetoder.

Målgrupp

Medlemmar i samebyar/renbetesdistrikt i Sverige och Norge.

Genomförande

2005: En tvådagarskurs anordnas i Sverige.

Uppskattat antal deltagare

2005: 20 personer

3:6 Erfarenhetsutbyte mellan samiska traditionsbärare, antikvarier och hantverkare

Projektbeskrivning

Kunskaps- och erfarenhetsutbyte mellan samiska traditionsbärare, hantverkare och antikvarier genomförs i form av seminarier på en plats där upprustningar pågår eller har genomförts. Seminarierna tar upp frågor som likheter och skillnader i byggnadsskicket i det sydsamiska området, material och hantverksmetoder, metoder för dokumentation och antikvariska ställningstaganden ex. förhållningssätt till mycket förfallna byggnader och byggnader utan funktion och användning.

Praktiska övningar i form av rekonstruktioner av olika byggnadstyper i pedagogiskt syfte är också ett lämpligt sätt att bygga upp och utbyta kunskaper. Praktiska övningar kan utgå från olika typer av konstruktioner ex. klykstångskåtor, bågstångskonstruktioner, förvaringsställningar, njallor eller från detaljer som torv, näver eller timmer.

Målet med projektet är att öka kunskapen om samisk kulturmiljövård, överföra kunskaper från samiska traditionsbärare samt byta erfarenheter från genomförda upprustningar.

Målgrupp

Samiska traditionsbärare, hantverkare och antikvarier.

Genomförande

- 2005:** Förberedande kontakter och förberedelser. Ett tvådagarsseminarium anordnas i Norge.
- 2006:** Ett tvådagarsseminarium anordnas i Sverige.
- 2007:** Utvärdering av genomförda aktiviteter.

Uppskattat antal deltagare

2005: 15 personer/aktivitet

2006: 15 personer/aktivitet

4. Utvärdering och resultatspridning

Under projektets avslutande period, från 2006-2007 utvärderar projektets arbetsgrupp gemensamt de metoder som prövats och de delprojekt som genomförts. Resultaten sammanställs i en rapport som sprids till aktörer inom kulturmiljövården både inom och utanför programområdet. Rapporter och annan utvärdering samlas på projektets hemsida. Resultaten och den nya kunskapen om bebyggelsen i de Svenska och Norska gränsområdena kommer att spridas genom seminarier och sammanställas i mindre skrifter. Målet är att projektet ska ge kunskaper och erfarenheter som kan tas tillvara i kulturmiljövårdens ordinarie verksamheter.